

k 118 A

TECHNISCHE MEDEDEELING

VEREENIGING VOOR LOCALE BELANGEN

TE SEMARANG

No 14

VERSLAG

VAN HET

SOCIAAL-TECHNISCHE GEDEELTE

VAN HET

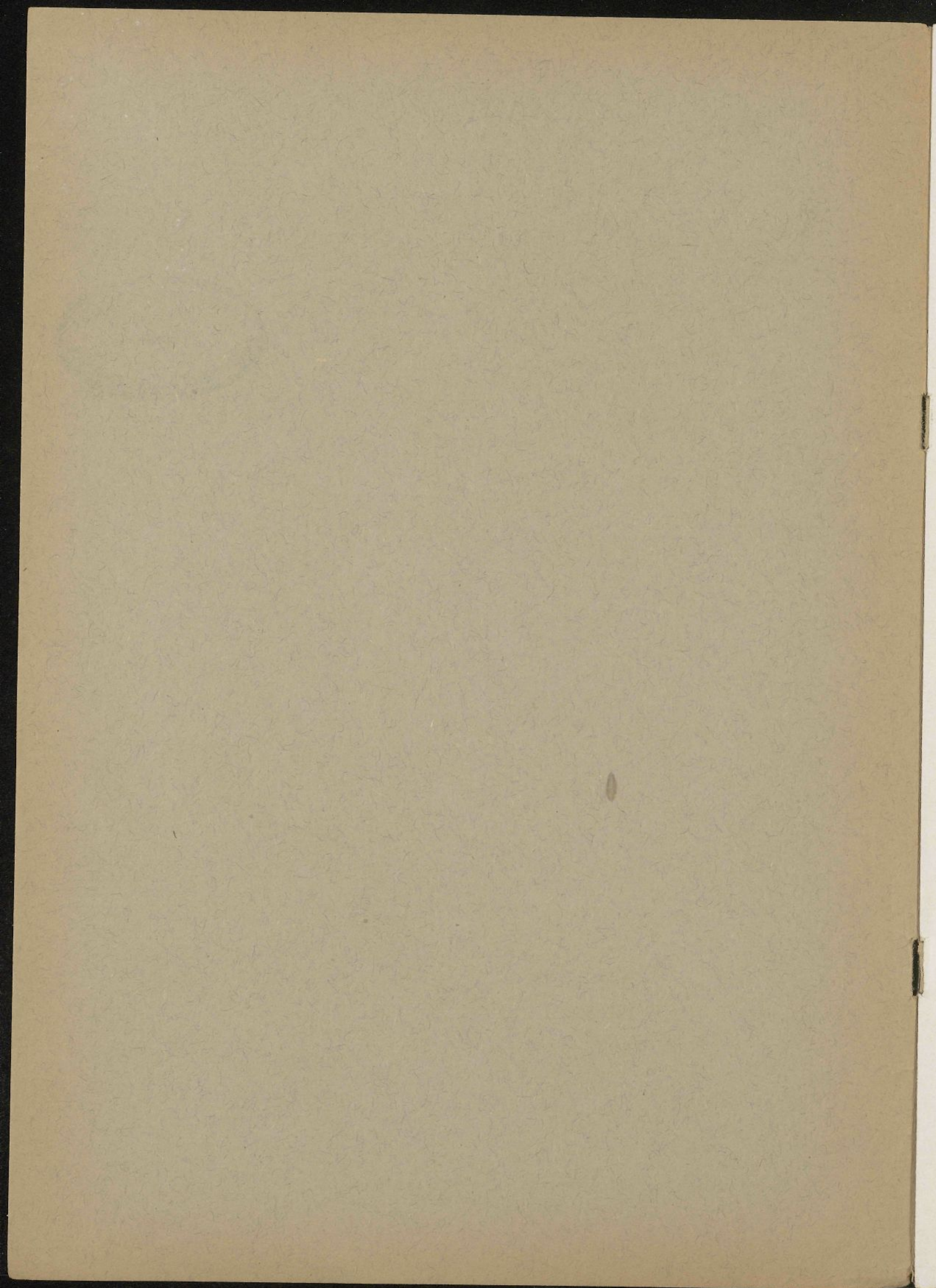
29. DECENTRALISATIE-CONGRES

TE SOERABAJA OP 18, 19 EN 20 MEI 1939

UITGAVE DER STICHTING „TECHNISCH TIJDSCHRIFT”

• **SECRETARIAAT: TJILIWOENGSTRAAT 13, BANDOENG**

•

VERSLAG

VAN DE

VERGADERING VAN HET 29^e DECENTRALISATIE- CONGRES (SOCIAAL-TECHNISCHE SECTIE)

OP ZATERDAGMORGEN 20 MEI 1939
TE SOERABAJA, TER BEHANDELING
VAN HET ONDERWERP:

DE ALGEMEENE TAAK, POSITIE EN ORGANISATIE VAN DEN TECHNISCHEN DIENST VAN HET REGENTSCHAP

Om 9 uur opent de Voorzitter, de heer **R. A. A. Wiranatakoesoema**, Regent van Bandoeng, de vergadering en heet de aanwezigen welkom. Hierna wordt het woord gegeven aan den heer Ir J. J. Bellingwout om zijn praeadvies toe te lichten. De heer **Ir J. J. Bellingwout** zegt het volgende:

Het is bij de behandeling van een praeadvies betreffende een bepaald onderwerp, dat ten congresse aan de orde gesteld wordt, gebruikelijk dat daaraanvoorafgaande een inleiding gehouden wordt door den praeadviseur en wel om de gedachten tot dit probleem te bepalen en aldus den weg te effenen tot een vruchtbare gedachtenwisseling op een zoo ruim mogelijken schaal.

Doch alvorens tot deze inleiding over te gaan, welke ik kort zal houden, te meer waar t. a. v. het voorliggend vraagstuk reeds een inleiding op schrift is gesteld door de Sociaal Technische Commissie, wil ik gaarne van deze plaats een woord van dank uitspreken aan het adres van de Vereeniging voor Locale Belangen en in het bijzonder aan de evengenoemde Commissie voor het in mij gestelde vertrouwen, dat besloten ligt in het verzoek om dit praeadvies samen te stellen. Ik wil er echter direct op wijzen dat het onderwerp dermate veelomvattend is dat, waar het praeadvies niet te lang diende te worden, dit zeker niet op volledigheid kan bogen.

Het betreft hier dan de Algemeene Taak, Positie en Organisatie van den T. D. van het Regentschap. De belangrijkheid van dit vraagstuk gaf de Sociaal Technische Commissie van de Vereeniging van Locale Belangen aanleiding

om een enquête in te stellen, waartoe een 40-tal terzake kundigen werd uitgenoodigd hun meening kenbaar te maken door de beantwoording van een vragenlijst, waarbij door genoemde commissie mede een inleiding werd aangeboden, waarin verschillende moeilijkheden naar voren werden gebracht.

Zoo werd daarbij gewezen op de omstandigheid, dat de zorg voor de technische belangen binnen de grenzen van het regentschapsgebied thans verdeeld is over de Provincie en het Regentschap, terwijl vroeger het B. B. in deze aangelegenheden grooten invloed of zelfs de leiding had, voorts dat de desa haar eigen technische belangen behartigde onder die leiding, hetgeen principieel ongewijzigd is gebleven.

Door de decentralisatie zijn de sociale beslissingen en de financiering van de centrale naar de locale overheid verschoven, dit alles onder behoud van hooger toezicht, terwijl de technische diensten uiteen zijn gevallen, waarbij de taakverdeeling en onderlinge verhouding niet in extenso werden geregeld.

Waar nu niet te ontkennen valt, dat hier in Indië het technisch werk steeds een grootere omvang krijgt en van grootere sociale betekenis wordt, draagt de positie van den T. D. van het Regentschap moeilijkheden in zich door het optreden van verschillende bevoegdheden der verschillende overheden, alsook door de administratieve en financieele verhoudingen onderling.

De ingestelde enquête nu had ten doel om de ondervonden moeilijkheden zoo mogelijk tot een oplossing te brengen, waarbij echter

op den voorgrond werd gesteld, dat de decentralisatie in haar huidige hoofdvorm en met de huidige financiële verhouding in principe als gegeven werd aangenomen en bij de behandeling van dit vraagstuk buiten discussie werd gesteld.

Het 10-tal vragen als ruggespraak der ingestelde enquête werd met zorg gekozen.

In de eerste plaats werd in beschouwing genomen welke taak aan den T. D. van het Regentschap is toegewezen, hoe deze zich in de toekomst naar verwachting zal ontwikkelen en welke maatschappelijke beteekenis daaraan toegekend moet worden.

Dan hoe de verhouding dient te zijn tusschen de T. D. en de andere diensten in het Regentschap, alzoo de interne verhouding in het Regentschap tusschen de diensten onderling en anderszijds de verhouding van den T. D. tot het B.B., die zooals reeds te voren gezegd, in het verleden de leiding had in het behartigen der technische belangen, welke thans deels aan het Regentschap zijn overgedragen.

Daarna werd in beschouwing genomen het naar buiten optreden van den T. D. van het Regentschap betreffende een al of niet wenschelijk te achten inmenging van dezen dienst met het technische desawerk, voorts betreffende een samenwerking der Regentschappen onderling, verder de verhouding tot de Provincie in zake het geven van voorlichting en hulp door de Provincie aan het Regentschap, naast een gegeven toezicht van den Provincialen Waterstaat op den T. D. van het Regentschap, dat echter slechts in zooverre gegeven is, dat volgens de Memorie van Toelichting op de Instellingsordonnantie van b. v. West-Java, de Provinciale Waterstaat controle moet uitoefenen op de leiding en op de uitvoering van Regentschapswerken. Een regeling te dien aanzien bestaat niet; door de Regeering is geen voorstel ingediend om dat toezicht vast te leggen in een ordonnantie. Voorts werd onder oogen gezien de mogelijkheid en wenschelijkheid van het inroepen van hulp van derden. Ten slotte werd de T. D. op zich zelf beschouwd in zake dienstorganisatie en personeelsvoorziening, en de behoefte aan meer voorlichting en betere of bijzondere scholing van het technisch regentschapspersoneel, terwijl nog de vraag gesteld werd of er bijzondere vraagstukken of moeilijkheden van verschillende aard in dit grootere verband reeds de aandacht verdienen, gezien in het kader van het te behandelen vraagstuk.

Bij de ingestelde enquête werden 16 antwoorden ontvangen, waarvan een dankbaar gebruik is gemaakt bij de samenstelling van mijn praeadvies, dat in een vorm gegoten werd, waarbij deze vragen op den voet gevolgd werden.

Vrijwel alle antwoorden mochten gepubliceerd worden; met het praeadvies zijn deze, zooals bekend, afgedrukt in de Technische Mededeeling no 13 van de Vereeniging voor Locale Belangen.

De conclusies van het praeadvies zijn samengesteld in enkele stellingen, welke hier ter gedachtenbepaling nog even onder de aandacht gebracht mogen worden.

1 t/m 8 (zie Technische Mededeeling no 13).

Ik ben hier aan het einde gekomen van mijn korte inleiding. Ik vermoed, dat naast de noodige kritiek op het praeadvies, nog vele punten aangeroerd zullen worden, welke door mij niet of te beknopt behandeld werden. Ik hoop, dat ook deze aanvullende behandeling in het belang van de zaak welke hier gediend wordt, een vruchtbare zal zijn.

Als eerste debater wordt vervolgens het woord gegeven aan: **Dr W. P. van Dam**, die het volgende opmerkt:

De praeadviseur van heden *Ir Bellingwout* heeft, zooals hij vermeldt, van de antwoorden op de gestelde vragen slechts gebruik gemaakt voor zooverre hem zulks *nuttig* voorkwam voor de samenstelling van zijn praeadvies en deze *posten* in het kader daarvan, een technisch kader.

Hij raadt den lezer echter nadrukkelijk aan en dit strekt hem tot eere daarnaast, kennis te nemen van *alle* enquête-beantwoordingen.

Ik heb dit met groot genoegen gedaan. In al die antwoorden liggen immers nog weer *andere* interessante aspecten verscholen en dit heeft mij er toe gebracht, enkele daarvan nog eens in een *ander* kader in te passen dan de geachte praeadviseur voor ons deed en wel in een meer sociaal kader. Ik hoop daarmee evenzeer nut te stichten en naar vermogen op gelijksoortige wijze mede te werken aan een zoo groot mogelijke zuivering van begrippen, deze zooveel mogelijk los te maken van bijkomstigheden.

In meestal niet al te vleien den zin spreekt men wel van „l'art de grouper les chiffres”; ik hoop gaarne dat de hier beoefende kunst van

het groepeeren der aspecten een welwillender onthaal mag vinden en leiden mag tot een sociaal-technische modus.

Praeadviseur is technisch ingenieur. De door *Dr Meijer Ranneft* voor den bestuurs-ambtenaar geïntroduceerde qualificatie van sociaal ingenieur moge mijn eenigszins andere visie op het vraagstuk verklaren.

Als zoodanig is mijn taak immers meer *die* constructies te helpen vinden, die allereerst de *sociale* orde kunnen bevestigen of waar noodig kunnen herstellen.

In de ons toegezonden Technische Mededeeling no 13 vindt men dit terug in de formuleering: Het B.B. is plannenmaker en dit zegt het eenvoudig en helder.

Bij dat plannen maken heeft het bestuur, ook dat van het autonome regentschap zich echter te houden aan een *grondplan*, dat gegeven is door de structuur der samenleving en door de daarop aansluitende staatsinrichting.

Die sociale structuur is geen stilstaande doch een groeiende, die *staatsinrichting* groeit mede.

Die sociale structuur kent typische sferen (een nationale, Nederlandsch-Indische, volksche landschappelijke, gemeentelijke en dorpsfeer), de deconcentratie van staatsbewind past zich bij die sferen aan.

Het Regentschap, dat is het landschap, waarin de stadsgemeente een typische enclave vormt, bevindt zich daarbij *onder* de provincie en *boven* de inlandsche gemeente.

Als *staatsdeel* heeft het de plicht der *aanvullende activiteit*, te voorzien in *al* datgene wat provincie en inlandsche gemeente nog niet of niet *wel* of niet *wel meer* kunnen verzorgen en wat individu of maatschappelijke groep *nog* niet of niet *wel* of niet *meer* op eigen kracht kunnen tot stand brengen.

Verder *mag* het niet gaan maar zoover *moet* het dan ook gaan, het moet weten op te treden, doch evenzeer *terug* te treden, zelve te handelen *dan wel* te subsidieeren, dat is te stimuleeren *of* los te laten.

Dit brengt met zich mede, dat haar taak haar werkplan fluctueert met het actueel vermogen van deze begrenzende elementen, *haar* taak en *daarmede* die van haar technischen dienst, immers: haar technische werkplannen-uitvoerder.

In dit fluctueeren moet het Regentschap stevig haar zelfstandigheid bewaren, autonoom

haar weg gaan *en* de autonomie van individu, sociale groep, inlandsche gemeente *en* provincie respecteeren.

Deze zelfstandigheids-politiek heeft haar dwingende consequenties, zij vraagt een eigen afgerond huishouden, haar gansche openbare taak omvattend naar de mate van haar middelen.

Deze middelen worden haar eenerzijds van hoogerhand toegemeten, anderzijds moet zij trachten zich een maximum van eigen middelen te verschaffen door belasting, van wat redelijkerwijze belast mag worden en door een zoo doelmatig mogelijke werkzaamheid, dat is door een perfecte organisatie, samenwerking naar binnen en naar buiten.

Deze perfectie moet doel zijn *en* sociaal-logisch *en* technisch. De organisatie moet leven zich voortdurend vernieuwen, zich steeds afstemmen op het klavier der volksconscientie: de publieke meening, tot uiting komend vooral in den Raad *en* de voortschrijdende ontwikkeling van de techniek ook van de techniek van organisatie op den voet volgen.

Aard en omvang, ontwikkeling en maatschappelijke beteekenis van het Regentschap en *daarmede* van haar technischen dienst worden daardoor in abstracto bepaald.

Concrete gegevens levert het enquête-materiaal en het praeadvies van mijn *technischen*-collega-ingenieur overvloedig.

Ook voorbeelden van *onjuiste* opvattingen komen in dat materiaal voor als hoedanig ik moge noemen de opinie op pag. 39 van een Taman Siswa-onderwijzer, dat het *heele* volks-onderwijs in de toekomst regentschapstaak zou moeten zijn, een monopoliseering, die lijnrecht strijdt met het zooeven genoemde onwrikbare grondbeginsel van alle sociale wijsbegeerte, dat der aanvullende activiteit.

Vraag B en volgenden van de enquête vragen naar verhoudingen van den technischen dienst tot andere regentschaps-diensten, tot het technische desawerk, tot het provinciaal technisch apparaat, tot de technische diensten van andere regentschappen en tot aangeboden technische diensten van derden, individuen of groepen.

In het zooeven geschetste grondplan liggen deze verhoudingen besloten, in alle verhoudingen moet gestreefd worden naar aansluiting in alle richtingen, *met* handhaving niettemin der eigen zelfstandigheid en respecteering van die van anderen.

In de vragenlijst wordt ook gevraagd naar de verhouding tot het B. B. Deze verhouding tot het B. B., den algemeenen bestuursdienst, kan geen andere zijn dan die van het Regentschap, een bijzondere bestuursdienst, zelve *tot* dat B. B. Zou de technische dienst zich een eigen verhouding gaan scheppen, dan zou zij indisciplinair handelen tegenover haar eenige chef: de Regent. Deze bepaalt in rade de verhouding van het Regentschap tegenover den algemeenen bestuursdienst en deze is alsmede werkzaam in dat algemeene bestuur, als mede-landsdienaar daar ook de meest bevoegde, leidende figuur voor.

Zal hij b.v. „in rade” het inschakelen van districts- en onderdistrictshoofden als executant in kleinere onderhoudswerken in afgelegen streken nuttig achten (zie pag. 6 en 7 van de mededeeling) dan heeft de technische dienst die verhouding te aanvaarden.

Acht de Regent in een technisch werk de sociale kant van groot belang en zeer dikwijls is dit het geval, dan zal hij zeker het sociale ingenieurscorps, het B. B. als speciale dienst, inschakelen evenzeer als in specialistisch-technische zaken (betonbouwbevloeiing, assainering, gecompliceerde ijzer- en houtconstructies, grondonderzoek bij wadoekbouw, modernisering van wegen etc.), den technischen dienst te rade zal gaan bij die instanties, die de beste diensten kunnen aanbieden bij de minste kosten.

Dat dit dikwijls andere regentschapsdiensten met een speciale ervaring zullen kunnen zijn lijdt geen twijfel. Het technisch adviesbureau van de vereeniging van regentschappen kan hier goede diensten bewijzen.

Een bepaalde voorkeur voor de provinciale technische diensten behoeft daarnaast geenszins voorop te staan, al zal die vaak wel het meest voor de hand liggen.

Vrees voor verlies van zelfstandigheid mag daarbij niet gelden. Vrees is immers een zeer slechte raadgeefster, een zich zelfstandig wetende instantie niet passend.

Een enkel woord nog over de verhouding tot andere regentschapsdiensten, in het bijzonder de Secretarie en den Contrôledienst.

De eerste hoede zich voor het opvoeren van de correspondentie met den technischen dienst, die somtijds zulke afmetingen aanneemt, dat de directeur geheel aan zijn technischen veldarbeid en zijn atelier onttrokken wordt en aan den schrijftafel gekluisterd. Dit kost geld en zelfs zeer veel geld en dient zwaar bestreden.

De taak van den contrôledienst is ten aanzien van de regentschaps-middelen meestal reeds effectief, ten aanzien van de regentschaps-uitgaven, die van den technischen dienst inbegrepen naar het mij voorkomt nog zeer rudimentair. De taak, positie en organisatie van den contrôledienst van het regentschap, mede controleerend de doelmatigheid van haar uitgaven, vraagt bepaaldelijk nog een diepere studie.

Het vraagstuk niet van de technische voorlichtingen maar van de bedrijfsorganisatorische contrôle op den technischen regentschapsdienst kan dan mede nog eens in dat verband op het tapijt komen. Hierover geeft de huidige enquête nog al te weinig.

Eigenlijk ligt mij nog veel op het hart maar de tijd dringt. Toch zou ik nog gaarne de aandacht vragen voor de in het praeadvies aanbevolen, naar technische efficiency strevende Bandoengsche *centralisatie* van desawerken en voor de daar afwijzend tegenoverstaande opinie van o.a. den Regent van Grobogan, afgedrukt op pag. 12, waaraan de praeadviseur helaas in zijn kader geen plaats inruimt.

Ik moge hier even citeeren, omdat deze passage misschien aan de aandacht van mijn hoorders eenigszins ontsnapt is:

„Er mag geenerlei verband bestaan met het technische desawerk, . . . regentschaps-inmenging is *uit den boeze* brengt slechts moeilijkheden met zich mede, welke moeilijkheden gewoonlijk culmineeren in onregelmatigheden in het beheer”.

Ik heb nog ernstiger bezwaren. Het beeld, dat wij voor ons zien op pag. 30 van de mededeeling maakt de indruk van veel meer te zijn dan een bureau van advies aan de inlandsche gemeenten. Zou immers b.v. de desa Lowa technisch impotent zijn een reparatie van f 105,— aan een bale desa zonder regentschapsadvies tot stand te brengen? Dit is toch minstens twijfelachtig.

Veel meer ontpopt zich hier vermoedelijk nog onbewust *niet* een advies aan, maar een centralisatie van desawerken, waartegen sociaal ernstige bedenkingen bestaan. Deze centralisatie van desawerken, zij moge nog zoo volmaakte technische bouwsels opleveren, voor minimum kosten beteekent immerseen barrière temeer voor een gezonde ontwikkeling van het inlandsche gemeentewezen, voor de naast lagere vorm van

decentralisatie van bewind, die wij toch allen voorstaan als de meest juiste groeikracht schepende regeeringsvorm.

Ik weet zeer wel, dat in decentralisatiekringen de inlandsche gemeente nog vrijwel buiten de deur staat. *Waarom* de Java-inlandsche gemeente dit lot van niet in tel te zijn beschoren is, terwijl in enkele buitengewesten de inlandsche gemeenten al in een vergevorderd stadium van ontwikkeling zijn zal ik hier niet uitvoerig toelichten.

Belangstellenden kan ik verwijzen naar een Leidsch geschrift anno 1937: „Inlandsche gemeente en indonesisch dorp”, waarin een pleidooi is vervat (waarbij toevalligerwijze al mede den Regent van Grobogan, maar daar den ouden thans overleden Pangeran wordt geciteerd) een pleidooi dan voor dorpsgroep-inlandsche-gemeenten *ook* op Java, voor een kiezen als object van gemeentewezen *ook* daar *niet langer* van de desa maar een overschakelen naar de arisan of hoe de dorpsgroepen meer geheeten hebben of nog heeten, zooals in Palembang b. v. al dadelijk overgeschakeld werd van de doesoen naar de marga, in de Minahasa geleidelijk van de negorij naar de pehasaan (letterlijk vertaald de asa = ééngemaakte, de ver-ééniging: ons begrip gemeente boven de negorij, en stamgroep, zooals de desa).

Dan bij een zoodanige overschakeling kan de technische impotentie van de inlandsche gemeente *ook* op Java belangrijk worden verbeterd dan zal de verleiding om het heft in 's hemelsnaam maar zelf in handen te nemen *ook* op Java belangrijk minder kunnen zijn.

Stelt U zich even voor hoe het U te moede zou zijn, indien de provincie op een kwaden dag een speciale dienst instelde: centralisatie van regentschapswerken, ik vrees dat er een storm op zou gaan.

Mijne heeren regentschaps-representanten en hier gaat mijn sociaal advies dus principieel in *tegen* het technisch advies van onzen geachten praeadviseur, wat gij niet wilt dat U geschiedt doe dat ook een ander niet.

Althans niet in principe.

Zoolang de *desa* (ontdekt in het midden van de vorige eeuw, nota bene als aloud draagster van de specifiek westersche democratische negentiende eeuwse ideaal-denkenbeelden van vrijheid van keuze), nog omhangen blijft met

het haar niet passende kleed der inlandsche gemeente, zal de aanbevolen werkwijze mischien wel al te dikwijls onvermijdelijk zijn.

Maar wil dan *met* mij pleiten voor nieuw te scheppen levensmogelijkheden voor de jongste of moet ik zeggen de oudste maar geringste zuster uit het decentralisatie-gezin en wil niet helpen haar nog kleiner te maken, omdat gij zelf reeds volwassen raakt en in Sturm und Drang leeft.

In die nieuwe mogelijkheden immers liggen bovendien nieuwe kansen voor het regelmatig beter onderlegde lager inheemsche B. B., dat daar in den zelfden vorm van bevrediging zal kunnen vinden als in vele opzichten de Regenten vonden in de creatie van het autonome regentschap.

Een bevrediging, die de decentralisatie, de bestuursvorming voor *hen* schiep en die voortdurend moge blijven groeien, *met* de samenleving zelve, *met* de ontplooiing van het Regentschap tot een *compleet* zelfstandig maar aanvullend en daarom begreind huishouden.

Mijne Heeren nog vele andere sociale aspecten van de enquête noodigen uit tot gelijksoortige encadreering. Ook anderen willen echter nog wel aan het woord komen.

De heer **Soendoro**, Directeur van de regentschapswerken van Soekaboemi, zegt het volgende:

Het is feitelijk niet zonder eenige aarzeling, dat ik over dit onderwerp ook een woordje zou willen zeggen. Ik spreek hier van aarzeling, aangezien wij in Soekaboemi, (en ik geloof dat de andere heeren hier in deze zaal ook hetzelfde zullen zeggen) het praeadvies pas op den dag vóór ons vertrek naar deze voor mij zoo bekende plaats hebben ontvangen, zoodat voor ons de tijd voor een aandachtige bestudeering van de binnengekomen antwoorden en het praeadvies geheel heeft ontbroken.

Het onderwerp lijkt mij echter, zoowel voor de regentschappen in het algemeen als de technische diensten daarvan in het bijzonder, van zoo'n groot belang, dat niet-bestudeering daarvan door mij als een zéér groote fout zou worden gevoeld en daarom heb ik toch getracht om in deze voor ons zeer drukke dagen tijd te vinden om dit zeer bijzondere onderwerp te bestudeeren.

En dan wil ik beginnen mijn erkentelijkheid te betuigen aan de Vereeniging v. L. B. en dan in het bijzonder de Sociaal

Technische Commissie dier vereeniging, die het initiatief heeft willen nemen, om dit niet onbelangrijke vraagstuk onder de loupe te nemen, n.l. het vraagstuk, dat door den geachten praeadviseur betiteld wordt als: „de algemeene taak, positie en organisatie van den technischen dienst van het regentschap”. Het behoeft nauwelijks betoog, dat die erkentelijkheid vanzelfsprekend ook uitgaat naar den geachten praeadviseur, die het vraagstuk van alle zijden heeft bekeken.

Dat dit vraagstuk niet onbelangrijk te noemen is en vooral de beantwoording daarvan niet gemakkelijk valt, blijkt wel uit de verschillende antwoorden, die door den praeadviseur zijn ontvangen en ons in extenso zijn toegezonden en dan moet mij wel de opmerking van het hart, dat op de 40 vragenlijsten die door de Sociaal Technische Commissie zijn rondgezonden, slechts 15 antwoorden zijn binnengekomen; dat wil dus zeggen, dat meer dan 60% der gevraagde personen het niet eens de moeite waard achtten het vraagstuk te bestudeeren, laat staan het op te lossen. Ik vind dat dit ten zeerste te betreuren valt aangezien de regentschappen (en dus ook de technische diensten) nog vrij jonge instellingen zijn en dus bestudeering der gerezen vraagstukken en eventueel de moeilijkheden daarvan naar m.b.m. alleszins de moeite waard is. Ik zal niet wagen van deze plaats de vraagpunten die door den geachten praeadviseur gesteld zijn op den voet te volgen, aangezien zulks te veel tijd van deze vergadering zou vragen. Wel wil ik hierbij direct verklaren, dat ik mij met de stellingen waartoe praeadviseur gekomen is, over het algemeen kan vereenigen. Trouwens, U hoeft slechts mijn antwoorden afgedrukt op de bladz. 22 t/m 24 van het praeadvies te lezen om tot de conclusie te komen, dat ze niet veel afwijken van de door den praeadviseur verdedigde stellingen. Slechts op één stelling, waarover ik het niet geheel met praeadviseur eens ben en wel op stelling 8 wil ik hier nader ingaan, aangezien zulks van de grootste beteekenis is voor de waardeering en vooral ook voor de toekomstige positie van de hoofden der regentschaps-technische diensten.

Zooals ik zoo straks reeds heb betoogd, zijn de regentschappen en dus ook de technische diensten daarvan nog vrij jonge instellingen, instellingen op welken groei op dit moment nauwlettend wordt toegekeken, zoowel van de zijde van de regeering als van die van het

publiek. Van de zijde der regeering, aangezien het regentschapswezen uiteraard haar eigen instelling is en van de zijde van het publiek, omreden het voor de groote massa een nieuwigheid beteekent. Het ligt dus voor de hand, dat die belangstelling van het publiek ook uitgaat naar de daden en vooral ook naar de uitvoerende apparaten van het jonge instituut en ik geloof, dat niemand in deze zaal zal willen ontkennen, dat de technische dienst één van de belangrijkste apparaten van het Regentschap is, die de grootste belangstelling tot zich trekt. En dit is n.m.b.m. ook niet meer dan begrijpelijk, aangezien de technische dienst uiteraard veel contact moet zoeken met en werkt voor het publiek.

Men behoeft immers slechts een kotta binnen te rijden, om reeds te kunnen weten, of minstens een indruk te hebben, hoe de technische dienst functionneert. Ik wijs hier bv. op de verzorging der wegen, de straatnaamborden, den reinigingsdienst, de bebouwing, enz., die op het eerste gezicht reeds door het publiek vallen waar te nemen.

Ik noem hier al deze zaken op, niet zoozeer om den technischen dienst op een hoog voetstuk te plaatsen, maar wel opdat men een beter inzicht krijgt bij de beoordeeling van het onderwerpelijke vraagstuk. Het gaat er nu dus om, welke functionnaris aan het hoofd van een regentschaps-technischen dienst staat.

Als ik den geachten praeadviseur goed begrepen heb, ligt het klaarblijkelijk in zijn bedoeling om de verschillende regentschappen in 3 klassen in te deelen, en waarvan de hoofden der T.D. den rang kunnen bekleeden van resp. Architect, Hoofdopzichter en Opzichter, dus hetzelfde systeem, dat door het College van Gedeputeerden van West-Java is aanbevolen en wellicht ook zal worden ingevoerd.

Ik geloof niet dat ik op deze kwestie nog breedvoerig moet ingaan. Mijn standpunt in deze vindt reeds voldoende uiting in het technische maandblad Tecton van October 1938 en verder in Locale Belangen van de 1e maanden van dit jaar. En voor hen, die mijn artikelen nog niet hebben gelezen, wil ik hier duidelijkheidshalve nog verklaren, dat ik tegen deze gedachte van klasse-indeeling, in drie groepen althans, ben.

Ik ben n.l. van meening, dat het verschil in werkzaamheden tusschen verschillende van bijna gelijke groote regentschappen zoo gering

is, dat een uitstippeling van de diverse klassen, waartoe ze moeten behooren, mij zeer ondoenlijk voorkomt. Wat maakt het immers tenslotte uit, of het eene regentschap eenige duizenden meer te verwerken heeft dan het andere regentschap. En dan kom ik vanzelf, op de normen, die bij de vaststelling der klasse-indeeling dienen te worden gesteld, want die zijn er feitelijk nog niet en zij zijn n.m.b.m. ook moeilijk aan te geven. Is het misschien de lengte van het te onderhouden wegennet, die de klasse bepaalt of is het de grootte van de begroting en van het verwerkte bedrag, dat als norm wordt genomen en dan wil ik wijzen op *de vele* schommelingen waaraan zoo'n begroting onderhevig is en aan de invloeden waaraan zoo'n begroting bloot staat.

Ik heb in mijn genoemde artikelen dan ook betoogd, dat beschouwing van de zaak van die zijde alleen, licht tot onjuistheden zou kunnen leiden, want in denzelfden geest redeneeren zou men b.v. een dokter naar het aantal patiënten moeten waardeeren, een jurist naar het aantal zaken, die berecht moeten worden, enz., en dan wil ik ook nog wijzen op het feit, waarom slechts de Hoofden der T.D. in klassen moeten worden ingedeeld en b.v. de Hoofden der reg.-gezondheidsdienst en van de veterinaire-hyg. diensten niet meedeelen in die klasse-indeeling, want consequent gereceneerd hebben wij ook daar zeer zeker bepaalde graden van intensiviteit of zwaarte der werkzaamheden.

Mijn meening is dan ook deze, dat slechts onderscheid dient gemaakt te worden tusschen de werkelijk groote regentschappen (en die zijn er niet veel), z.a. Bandoeng b.v. en de rest, waarvan de eerstgenoemde dan een architect als H.R.W. krijgen en de andere regentschappen, welke H.R.W. den rang van H.O. moeten hebben en uit de binnengekomen antwoorden ben ik tot de conclusie gekomen, dat ik in mijn zienswijze gelukkig niet alleen sta. Ik moge hier memoreeren de antwoorden die in het praeadvies zijn opgekomen en dan wil ik beginnen met het antwoord van den Regent van Pekalongan, dat als volgt luidt:

„Voor de grootere regentschappen doet zich de behoefte gevoelen, dat de technische dienst door een personeelscorps van hooger gehalte wordt bezet, met name een ingenieur voor den rang van directeur R.W. en gediplomeerden van de K.W.S. voor de opzichtersfuncties.

De kleinere regentschappen zouden m.h.v. kunnen volstaan, met een architect als H.R.W. en overigens de zelfde soort krachten voor de lagere betrekkingen”.

U ziet dat de Regent van Pekalongan verder is gegaan dan mijn persoon.

Het 2e antwoord, dat ik wil aanhalen is dat van den Regent van Indramajoe, dat zegt, dat aan het hoofd van den technischen dienst het voldoende is, dat er een opzichter staat, die echter gelegenheid heeft op te klimmen tot H.O. Ook hier is dus de uiteindelijke rang die van H.O.

Het 3e antwoord is dat van den Regent van Grobogan, dat zegt, dat vooral de hogere rangen moeten bezet worden door technisch goed onderlegde personen. Dit antwoord impliceert voor mij, dat het H.R.W. minstens een H.O. moet zijn.

Ik zou op dezelfde manier voort kunnen gaan door de antwoorden aan te halen van den heer *Soeardjo*, gecommitteerde van het Regentschap Madioen, van den heer *Schwencke*, A.R. van Bandoeng, van den heer *Soesilo*, Architect te Bandoeng, van een Directeur R.W. die ook een antwoordenlijst heeft ingediend en last not least, het antwoord van den heer *Ir Adriaanse*, H.P.W. van Midden-Java, waarin hij o.m. verklaart, dat de Directeur R.W. hoogste instantie is op technisch gebied en daarom in het algemeen aan hogere eischen behoort te voldoen dan de voormalige opzichters P.W. Wanneer zulke bevoegde personen als bovenbedoeld reeds zoo duidelijk hun meening hebben te kennen gegeven, dan mogen we toch wel veilig aannemen, dat wij op den veiligen weg zijn wanneer wij als hoofden der regentschappen T.D. minstens H.O. moeten hebben. (zie stelling I)

Waar het grootste gedeelte der antwoorden dus toch de opinie heeft versterkt, dat er slechts 2 groepen van regentschappen behooren te worden geschapen, vindt ik het te betreuren, dat deze zienswijze niet door den praeadviseur is overgenomen. Ik ben nu reeds aan het einde van mijn betoog gekomen. Ik moge slechts hierbij de hoop uitspreken, dat de discussie, die in deze zaak worde gevoerd, moge leiden tot een beter inzicht in het vraagstuk van een betere waardeering voor de technische diensten in het algemeen en die der Regentschappen in het bijzonder.

11. De perfectionneering van de contrôle op de administratieve en financieele handelingen van den R.T.D. zal n.h.v. niet dat effect sorteeran, indien de H. R. W.'s niet uit behoortijk, opgeleide en toegewijde bibit wordt gerecrueteerd.
12. In verband met het bovenstaande meen ik te mogen aandringen op de gedachte om het ambt van den verantwoordelijken en zelfstandigen Directeur der Regenschapswerken in overeenstemming te brengen met zijn financieele positie, zoodat de besten der besten zich zullen aanbieden voor eventueele vacatures.
13. Ten aanzien van het toezicht op en de uitvoering van de desa-werken moge het volgende dienen.
 - 1e. Voor regentschappen, die daarvoor een technicus kunnen aanstellen is het gewenscht het systeem van Pekalongan of Bandoeng over te nemen, terwijl voor de andere minder goed bedeelde regentschappen incidenteel hulp en voorlichting kan worden verleend door het H. R. W. desnoodig tegen een kleine vergoeding van 5% — 7%.
14. Deze vergoeding van 5% zal gemakkelijk worden terugverdiend (gecompenseerd) door de verkregen korting van de aanschaffing van materialen via de I. C. A. (verf, P. C. ijzerwerken enz.) terwijl men het voordeel heeft, dat de gebouwen en werken met deugdelijker materiaal worden totstandgebracht.
15. Ten aanzien van de hulp en toezicht van de zijde van den Prov. Waterstaat en van andere speciale Diensten op de R.T.D., ben ik het met den inleider en den H. *Ir Adams* eens.
16. Omtrent de plannen van het College van Gedeputeerden van West-Java om de Regenschaps-technische diensten in 3 klassen in te deelen moge worden opgemerkt, dat uit het voorstel is gebleken, dat het vd. College vermoedelijk de meening is toegedaan, dat het verantwoordelijke ambt door een laagbezoldigd persoon kan worden uitgeoefend, een meening die naar ik hoop door de vergadering en de andere Colleges van Gedeputeerden niet zal worden gedeeld.
17. Gaarne zou ik in dit geval de waardeering in geld van de Regenten-Voorzitters der kleine Reg. Raden ter vergelijking met zijn onderhebbende R. W. Directeuren in

de aandachtige beschouwing willen brengen van de Regeering, vooral in die gevallen, waar in het regentschap ook een Gemeenteraad is gevestigd.

18. De technische dienst van een kleine Gemeenteraad is in het algemeen zwaarder bezet en beter bezoldigd, zoodat de Regenschaps-technische dienst in dit geval weder stiefmoederlijk wordt behandeld.

19. Tot slot moge ik de beantwoording van vraag I en J door den Heer *Soesilo* tot de mijne maken, n.l.

„Door te zorgen, dat elk sociaal-technisch werk van het regentschap den stempel vermag te dragen van eigen cultuur, al zij het ook met benutting van westersch technische utiliteits-begrippen. Het is in wezen een nieuwe cultureele vorm, geëigend voor Indië van de toekomst, voor de verwezenlijking, waarvan bij de Indische burgers het streven post moet vatten”.

De heer **Soeardjo**, gecommiteerde van den Regenschapsraad van Madioen zegt het volgende:

Vooreerst stel ik er prijs op U te wijzen op een storende fout in mijn opgenomen bijdrage in lokaal techniek en dit is een woord op bladzijde 13.

Het verdwaalde woord „rooiwezen” van 9e regel IIe kolom dient doorgehaald te worden.

Betreffende de ontwikkeling in de toekomst.

Praeadviseur verklaarde, dat de toename en bemoeienissen van den T.D. zal worden bepaald door de economische draagkracht van het Regentschap. De voortschrijdende ontwikkeling zal op de eerste plaats niet daarvan, doch moet afhangen van de geneigdheid van den Centralen R. om haar taak successievelijk over te dragen aan de R. R., zooals nu tot mijn verheugenis reeds is begonnen met gezondheids en onderwijszorg. Terecht merkt prae-adviseur er dan ook op bladzijde 41 op:

„De capaciteiten van dezen dienst en de wijze, waarop die naar buiten zullen blijken, zullen immers mede van invloed zijn bij de overweging van de Centrale Overheid tot taakoverdracht aan het regentschap; indien redelijkerwijze verwacht kan worden dat door den technischen dienst deze taak verricht zal worden naar de eischen, welke zij daaraan meent te moeten stellen, zal hier des te gereeder toe overgegaan kunnen worden”.

Ik ben een persoon, die een geschonken zelfstandigheid hoogelijk apprecieer en van radicalisme houd en daarom zal mijn verheugen groot zijn, indien de successievelijke taakoverdracht in het decentralisatieproces ongestoord kan worden voltrokken en de uiteindelijke rust kan worden bereikt, zooals ik in mijn bijdrage verklaar.

„De van nature en uit den adat ontsproten autonome-ressorten op Java zijn drieërlei n.l., keizerrijk, vazalstaten en desa's; gemoderniseerd zijnde, de centrale regeering, de regentschappen, desa's, onder welke m.i. de autonome gemeenteraden gerekend mogen worden. De Provincie is import, bestond adatsrechtelijk niet. De natuurlijke consolidatie van de ingestelde organisatie der locale werken zullen daarom moeten uitloopen tot deze drie natuurlijke op adat gegronde autonome ressorten: I centrale werken, II regentschapswerken, III desawerken (w.o. gemeente). De huidige provinciale waterstaat zal wel moeten capituleeren voor de regentschapswerken. Het kan ook niet anders; in een regentschap zijn thans vier technische diensten: regentschapswerken, gemeentewerken, natte waterbouw en droge waterbouw; deze onnoodige veelzijdigheid is een administratieve verkrachting, geen natuurlijke loop der dingen. De uiteindelijke rust zal zijn, dat de regentschapswerken alle technische objecten op het platte land in beheer krijgt, die de dienst van een gemoderniseerden vazalstaat is”.

C. Betreffende het bestaan van verband met het technisch desawerk.

Ik ben zeer erkentelijk voor het pluimpje van den praeadviseur waar deze ten aanzien van zijn hoofdstuk zegt:

„Tenslotte dient nog melding gemaakt te worden van de m.i. juiste gedachte van den heer *Soeardjo*, n.l. dat door de regentschappen subsidies waren te verleen en aan die desa's, welke door hun noodlijdende financiën, bepaald urgente desawerken zonder financiëelen steun niet tot stand zouden kunnen brengen. Ik zou hier nog aan toe willen voegen dat het alsdan zeer de aanbeveling verdient den betrokken desa te verplichten om van haar kant zooveel mogelijk bijdragen in natura voor het werk te leveren, door welke werkwijze bereikt wordt, dat het regentschap meerdere desa's kan helpen terwijl ook de zelfwerkzaamheid van den desa hierdoor wordt gestimuleerd.”

In het Regentschap Bandoeng wordt deze werkwijze reeds gevolgd. Wat dit betreft ben ik het principieel geheel eens met den heer *Schwencke*, doch ik wil deze beknopte en rationeele werkwijze aanbevelen, zooals gebruikelijk is bij de vroegere B. O. W. De desa dient bij het eind van het jaar twee urgentiestaten in;

Ten 1ste voor urgente werken, die zonder subsidie niet tot stand gebracht kunnen worden, ten 2de voor gewone urgente werken. De hierin vermelde staten worden door het College geschild, van de goedgekeurde worden de projecten gemaakt door H. D. W. en in de desabegroting per desabesluiten opgenomen, om uitgevoerd te worden. Uiteraard dient dit werk te geschieden door het personeel van den technischen dienst, dat betaald is door de desa's.

Betreffende dienstorganisatie en personeelsvoorziening.

Moge ik alsnog verwijzen op mijn bijdrage blad 14:

„De personeelsvoorziening, zoowel voor het hoofd der openbare werken en toegevoegde opzichters is overal te incidenteel. Een organisatie die deze materie regelt bestaat niet”.

II. Organiseeren van de thans aanwezige technische krachten bij de regentschapswerken versterkt door de nog niet in dienst zijnde jonge technici, om hen tot een gezamenlijke bibitvoorraad op de zamelen.

Deze technici worden in een ranglijst gerangschikt, waarover bij tijden de Regentschapsraden over het benodigde hoofd der openbare werken of opzichters op advies van het bondsbestuur kunnen beschikken.

Nog wil ik daaraan toevoegen: aanvullende cursussen door reizende leeraren bestemd voor de jonge technici die geen persoonlijke eigenschappen voor H. D. W. geschikt geacht kunnen worden. De bedoelde leeraren maken tournees naar de Residentie-hoofdplaatsen om les te geven aan een groep technici. Om de kosten te bezuinigen en toch contact te krijgen met de leerlingen meen ik in deze reizende leeraren de oplossing hiervan.

De geneigdheid van de Overheid om haar taak over te dragen op de R. R. hangt voor het grootste deel immers af van de geschiktheid van onzen technischen dienst: deze moeten m.i. aan de gestelde hoge eischen kunnen voldoen. Moge ik nogmaals een passage voorlezen van mijn desbetreffende rede op het 28ste congres op Semarang van verleden jaar, die ook in de notulen is opgenomen.

„Als in den Raad of in het College van Gecommitteerden geen bekwaam waterbouwkundige, tevens bouwkundige zitting heeft, is genoemd Hoofd baas in eigen huis.

De Raad is dan, technisch gesproken, overgeleverd aan de eigenschappen van dezen technicus; kan geen overwicht uitoefenen op diens beleid. Hij ontwerpt, begroot en voert uit de technische werken zelfstandig zooals daar zijn:

wegenaanleg, wegenherstellingen en wegenonderhoud.

assaineeringswerken.

alle soorten gebouwen, zooals kantoren, pasars, poliklinieken en scholen.

Hij is de technische adviseur van den Regent, inzake desawerken.

Ja, ik weet een geval, waar deze lokaal technische ambtenaar ontwerpen en ook den bouw ter hand neemt van een monumentale moskee.

Zuinigheid bij de keuze van een Directeur bedriegt meestal de wijsheid.

Onhandige, onjuiste grepen en dito beslissingen door hem genomen, wegens gebrek aan ervaring en technisch inzicht, kan leiden tot duizenden guldens schade. Veel meer dan de beoogde bezuiniging op salarissen.

Voor een technicus wordt geëischt, dat hij niet alleen een solide bouwwerk tot stand brengt, doch ook, dat door hem daarvoor niet meer materiaal en arbeidskosten wordt benoedigd, dan strikt noodzakelijk is.

Het is nog niet voldoende, dat een Directeur niet faudeert, het is ook voldoende dat hij de gelden uitbetaalt aan de rechtverkrijgenden.

Hij moet overal zoo bekwaam en toegewijd zijn, dat de beschikbaar gestelde fondsen voor de volle 100% nuttig worden besteed.

Kortom, hij dient als verantwoordelijk technicus in zijn beslissingen en grepen zoo efficiënt mogelijk tewerk te gaan.

Zooals U ziet is de positie van den Directeur uiteraard zelfstandig, zijn taak omvangrijk en moeilijk en mitsdien een dankbare; daarom is het beste uit de aangeboden krachten meestal voor deze functie nog niet goed genoeg.

Tenslotte constateer ik met voldoening, dat de meeste inzenders het met mij eens zijn, dat

het D. W. wegens de groote mate van zelfstandigheid de rang moet hebben van H. Opzichter.

Indien de heer **Ir Thomas Karsten** als leek op Regentschapsgebied, de beschouwingen van praeadviseur daarom slechts in algemeenen zin beschouwt, meent hij, dat deze de taak van de technische diensten der Regentschappen in stelling 1 en 2 te eng gezien heeft. Algemeen maatschappelijk dienen zij een belangrijke functie te vervullen bij de op den duur noodzakelijke ontwikkeling van deze landen in de richting, die door de internationale wereldontwikkeling wordt aangegeven; deze modernisering wordt in groote mate beïnvloed door de technische ontwikkeling van de onderdeelen en hierbij speelt de technische dienst van de Regentschappen een belangrijke rol. Spreker vergelijkt Indië met een ambachtswerkplaats, waarbij betere moderne werktuigen noodig zijn om te kunnen voldoen aan de eischen des tijds. Spreker noemt als voorbeeld het nog zoo incomplete wegennet, dat toch van zoo groot belang is; het is in het bijzonder de taak der Regentschappen om door systematische wegenaanleg en het aanbrengen van andere technische outileering ook het platteland open te leggen en naar grootere algemeene welvaart te voeren; en de ervaring in de Gemeenten en de Provincies bewijst, dat de juiste vervulling van een dagtaak in de eerste plaats afhankelijk is van de activiteit en de technische en sociale competentie van den betreffenden dienst; goede wil of bedoelingen van het bestuur, i.e. Gecommitteerden en B.B., zijn in de praktijk onvoldoende om tot de vereischte prestaties te komen.

De thans bestaande verhouding in belangrijkheid tusschen de technische diensten der Regentschappen en de administratieve, resp. het Binnenlandsch-Bestuur, is evenwel met een dergelijke taak in het geheel niet in overeenstemming.

Deze onjuiste positie van den dienst wordt weerspiegeld in die van den Directeur. Gewenscht zijn capaciteiten in vele richtingen, terwijl daarnaast de continuïteit van veel belang moet worden geacht. Spreker beveelt aan voor deze functionarissen hogere eischen te stellen, dan praeadviseur voorstelt, en verwijst daarbij naar het examen Architect Locale Werken, dat door de Ver. v. Loc. Bel. in het leven is geroepen en waarbij de vereischte veelzijdige kennis, geschikt voor het leiden van een technischen dienst van een Regentschap, gevraagd wordt.

Voorts is uit de antwoorden der enquête gebleken, en bepleit het praeadvies in stelling 5, dat de hulpverlening van de Provincie aan de Regentschappen een incidenteel karakter draagt. Dit komt spreker bepaald onjuist voor, want daarom is deze aangelegenheid te belangrijk. Zij behoort te geschieden naar vaste lijnen, die voor alle drie Provincies in hoofdzaak hetzelfde behooren te zijn. Desnoods kan men uit autonomie-overwegingen, de Regentschappen voorshands vrij laten of zij op dergelijke hulpverlening al of niet een beroep zullen doen.

Tenslotte wijst spreker op de cultureele zijde van het technische werk, vooral op bouw-gebied. Men dient hier met behoud van tradities leiding te geven tot een zelfstandige cultureele ontwikkeling. Hiertoe kan het onderwijs in belangrijke mate bijdragen.

De heer **S. Soerja Amidharmo**, hoofd van de Taman-Siswa school te Djember wijst op het belang van de ontwikkeling van het onderwijs. Slechts bij krachtige bestrijding van het analphabetisme zal het mogelijk zijn om waardevolle cultuur-centra te scheppen.

Spreker brengt hulde aan hen die gewezen hebben op het belang van het nationale werk in de samenleving. Moderniseering moet van harte toegejuicht worden, mits daarbij het karakter van de cultuur van deze landen behouden blijft.

De heer **Ir Bellingwout**, praeadviseur, dankt voor de waardeerende woorden door verschillende sprekers met betrekking tot het praeadvies geuit en wil gaarne de sprekers achtereenvolgens beantwoorden.

De heer **Dr van Dam** heeft het voorliggende vraagstuk gezien uit een sociaal oogpunt en heeft in verband daarmee een visie daarop gegeven, hetgeen op verschillende punten een waardevolle aanvulling van het praeadvies beteekent.

De spreker kan het echter niet eens zijn met de zienswijze van den Heer *v. D.*, waarbij de Prov. Waterstaat niet als eerste instantie zou zijn te beschouwen, welke zich zou bemoeien met den T. D. van het Regentschap. De Prov. Waterstaat moet immers hierop toezicht houden, beide dienen het algemeen belang, terwijl het gebiedsdeel van het Regentschap besloten is in dat van de Prov., beide zijn overheden.

Ook met de zienswijze van den Heer *v. D.*, betreffende de bemoeienis van den T. D. van het Regentschap, n.l. dat de centralisatie der dessawerken een barrière zou vormen voor de autonomie van het desawezen, kan de Heer **B.** zich geenszins vereenigen.

De heer **B.** gaat nog eens na waaruit de bedoelde bemoeienis bestaat en concludeert, dat deze blijven binnen het kader van hulp en voorlichting aan den desa. Waar het Regentschap hulp en voorlichting ontvangt van de Prov. wat is dan logischer om in deze lijn door te gaan met dien verstande dat deze thans verleend wordt aan den desa, welke overigens het Regentschap het meest nabij staat. We moeten ten deze practisch blijven; de desa is technisch zeer zwak geoutilleerd en zoolang zij dat blijft, is hulpverlening van het Regentschap allerm minst misplaatst te achten, de desawerkjes worden thans onder goede leiding uitgevoerd.

Betreffende hetgeen door de heeren **Soen-doro**, *den afgevaardigde van Tjilatjap* **Moeh. Enoch**, **Karsten** en **Soenardjo**, werd opgemerkt t.w. de positie van den Directeur van Reg. werken, zegt spreker dat blijkbaar bij sommigen de meening heeft post gevat als zou door hen deze positie in het algemeen te laag worden aangeslagen. Met nadruk wenscht spreker te verklaren, dat zulks op een misvatting berust, te dien aanzien wordt door hem gewezen op de in zijn praeadvies opgesomde eigenschappen van hooge waarde, welke een goed Directeur R.W. moet bezitten om deze punten succesvol te kennen.

Waar door meerderen der sprekers wordt voorgestaan het Directeursschap te doen bekleeden door minstens een hoofdopzichter, stelt de spreker als zijn meening hier tegenover, dat in zeer kleine Regentschappen (bedoeld in den zin van belangrijkheid v/h Reg.), z.i. met een opzichter zou kunnen worden volstaan. Het gaat minder om den rang dan om den man en diens capaciteiten, een flink opzichter kan soms meer waard zijn dan een hoofdopzichter, iemand die gisteren opzichter was en morgen hoofdopzichter heeft niet aan capaciteiten gewonnen, de rang ten deze is geen waarborg voor de capaciteiten, het gaat hier om de eisch van een veelzijdige technische ontwikkeling. Welke rang vastgesteld wordt voor een Directeur in een bepaald regentschap is een kwestie van appreciatie, ieder geval dient hier op zichzelf beschouwd te worden. Met een opzichter wordt door hem niet bedoeld een jong opzichter; dit

zou niet te rijmen zijn met de bovenbedoelde eischen, waaraan de Directeur R.W. moet kunnen voldoen. Het ambt dient inderdaad niet laag bezoldigd te worden; indien veel geeischt wordt, dient behoorlijk betaald te worden. In het bijzonder onderschrijft spreker ook de meening van den Heer **Karsten**, dat het betoonen van initiatief als een zeer waardevolle eigenschap (ook in het praeadvies van spreker genoemd) van een Directeur met een leidende positie aangemerkt dient te worden, terwijl door de ontwikkeling der van den T.D. op den duur hogere rangen aan het middelbare personeel van den T.D. toegekend zullen moeten worden. Overigens merkt spreker op dat, zooals in de laatste zinsnede van stelling 8 werd geresumeerd, de personeelsvoorziening op technisch gebied een vraagstuk is, dat tot op zich zelf onder oogen gezien zal moeten worden, dit in verband met hetgeen door den afgevaardigde van Tjilatjap naar voren werd gebracht, alsook m.b.t. de door den heer **Karsten** noodzakelijk geachte continuïteit in het bekleeden van de betrekking van Directeur R. W.

De door *Ir Sarsito* gemaakte vergelijking tusschen de z.i. geslaagde overkapping van 4 Technische Zelfbestuursdiensten in de Vorstenlanden en een mogelijke overkapping van meerdere Technische Regentschapsdiensten gaat volgens prae-adviseur niet geheel op. De figuur is hier een geheel andere, de Vorstenlanden zijn zelfbestuurde Rijken, wier onderlinge verhouding een geheel andere is dan tusschen de Regentschappen. De taak van den T.D. in de Vorstenlanden is immers ook veel omvangrijker dan in de Regentschappen, men zou die kunnen vergelijken met de technische diensten van de Provincie en het Regentschap tezamen.

Dit neemt volgens den spreker niet weg, dat een overkapping van meerder Regentschapstechnische diensten b.v. in 1 Provincie niet onmogelijk zou zijn, al meent hij de uitspraak van den Heer *Adriaanse*, H. P. W. van Midden-Java hier even te moeten memoreeren, n.l. dat het in den regel niet goed gaat om meerdere Heeren te dienen, doch spreker kan de urgentie van een dergelijke oplossing niet inzien. De moeilijkheden op technisch gebied zijn volgens hem niet zoo groot, dat hierin op eenvoudige wijze niet voorzien zou kunnen worden.

Met den heer *M. Enoch* is spreker het eens dat het aanbeveling verdient om daarvoor in aanmerking komende, door het regent-

schap uitgevoerde werken, een stempel te doen dragen van eigen inheemsche cultuur. Volgens spreker bestaat hiertegen allermint bezwaar; in dit verband noemt spreker de gebouwtjes van de waterleiding te Tawang Manggoe, het brongebouw, de ontlastreservoirs en hydranten, welke op initiatief van *Z. H. P. A. A. Mangkoenegoro VII* uitgevoerd werden in den vorm, welke doet denken aan eenvoudige tjandi's en die zeer geslaagd genoemd kunnen worden en waarvan met kennelijke voorliefde door de betrokken bevolking gebruik wordt gemaakt. Tegenover de meening van den heer **Karsten**, die een incidenteele hulp en voorlichting van de Provincie aan het Regentschap inzake technische aangelegenheden onjuist vindt en deze omljnd zou willen zien in een bepaald systeem, stelt spreker de vraag of daar wel behoefte aan bestaat. Zoolang deze niet aanwezig is, ware z.i. daartoe niet over te gaan. Voorshands zegt spreker is de behoefte er niet en ware die zienswijze te huldigen, dat Regentschappen eerst zich zelf helpen en z.n. hulp vragen; de naar voren komende moeilijkheden zijn z.i. niet van een dergelijken omvang, dat daarvoor nu reeds een afzonderlijk systeem van hulp en voorlichting in het leven roepen zou dienen te worden.

Met den heer *Soeardjo* kan spreker het niet eens zijn, dat de geneigdheid van de centrale overheid, om tot taakoverdracht aan het regentschap meer de ontwikkeling van den T.D. zou bepalen dan de economische draagkracht van het regentschap. Deze laatste wordt door spreker primair gesteld, z.i. zal die taakoverdracht niet zulke grootsche vormen aannemen; bij de betrekkelijke recente overdracht van Onderwijs en Gezondheidszorg zijn slechts de uitoefening van het beheer m.b.t. de betrekkelijke gebouwen aan den T.D. van het regentschap ten deel gevallen.

De opmerking van den heer *Soeardjo* betreffende diens zienswijze, dat op den duur de Provinciale Waterstaatsdienst zal verdwijnen en dit alles regentschapstaak zal worden, wordt beantwoord door spreker dat de Voorzitter het met hem eens zal zijn, dat hierop niet hoeft te worden ingegaan, de eenmaal gegeven hoofdvorm in de huidige decentralisatie, i.c. hier de Provincie en het Regentschap zijn hier buiten discussie gesteld.

De aanbeveling van den heer *Soeardjo* om urgentiestaten van desawerken vooraf te doen indienen en te beoordeelen past volgens spreker in de werkwijze zooals die t.a.v.

de uitvoering van verschillende desawerkjes in het Regentschap Bandoeng wordt gevolgd. Het door den heer *Soeardjo* genoemde systeem van reizende leeraren voor het geven van praktijk-cursussen aan het personeel van den T. D. van het Regentschap, is iets wat volgens spreker nader onder oogen gezien zou kunnen worden.

Het komt er z.i. minder op aan hoe dit geschiedt, het voornaamste is dat zulks geschiedt, de meest economische handelwijze verdient hier uiteraard de voorkeur.

Tenslotte spreekt spreker zijn waardeering uit over de beschouwingen van den heer *Soerjo Amidharmo* op het gebied van zuiver cultureele aangelegenheden der Regentschappen. Waar dit onderwerp echter in feite niet aan de orde is, zooals ook door den heer *S. A.* zelf werd opgemerkt, zal prae-adviseur hierop niet ingaan.

Naar aanleiding van de beantwoording van den heer *Bellingwout* merkt de heer **Ir Jac. P. Thijssse Jr.**, ingenieur van de Gemeente Bandoeng, op, dat praeadviseur ten aanzien van de figuur van den Directeur van Regentschapswerken eenige tegenstrijdige eischen heeft gesteld.

Praeadviseur eischt voor deze belangrijke positie een veelzijdige opleiding, groote ervaring, tactisch optreden en continuïteit. Voor het laatste zal een behoorlijke salariering noodzakelijk zijn, wat de heer *Bellingwout* toegeeft. Maar daarbij noemt hij toch de mogelijkheid om de leiding van den dienst der kleinere Regentschappen op te dragen aan iemand die niet hooger komt dan de opzichtersrang.

Aangezien door de B.B.L. de salarissen een onverbrekelijk gevolg zijn van de titulatuur zal voor die gevallen niet het maximum

salaris voor opzichter overschreden kunnen worden. Dit zal er ongetwijfeld toe leiden, dat de meer ambitieuzen een dergelijke werkkring uitsluitend zullen benutten om uit te zien naar iets beters. In dat geval zal dus de voor het Regentschap zoo noodzakelijke continuïteit niet worden bereikt. Treft men iemand die zich wel tevreden stelt met den opzichtersrang als baton de maréchal, dan zal dit waarschijnlijk geen prominente kracht zijn, en dus niet opgewassen tegen de belangrijke taak die hij te vervullen heeft.

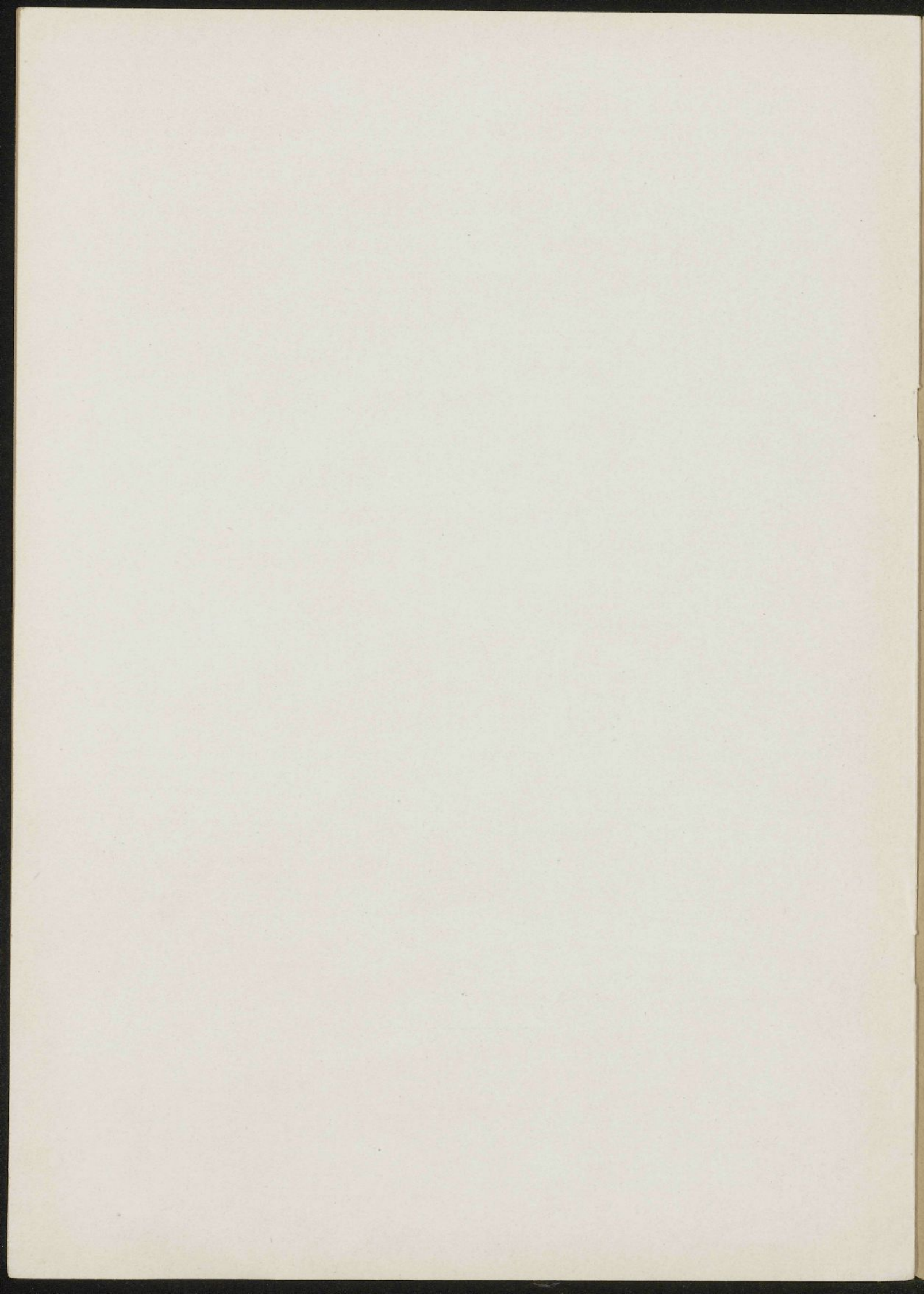
Spreker wil hiermee motiveeren, dat het noodzakelijk is, ook voor de kleine Regentschappen als minimum de schaal van Hoofdopzichter aan te bevelen.

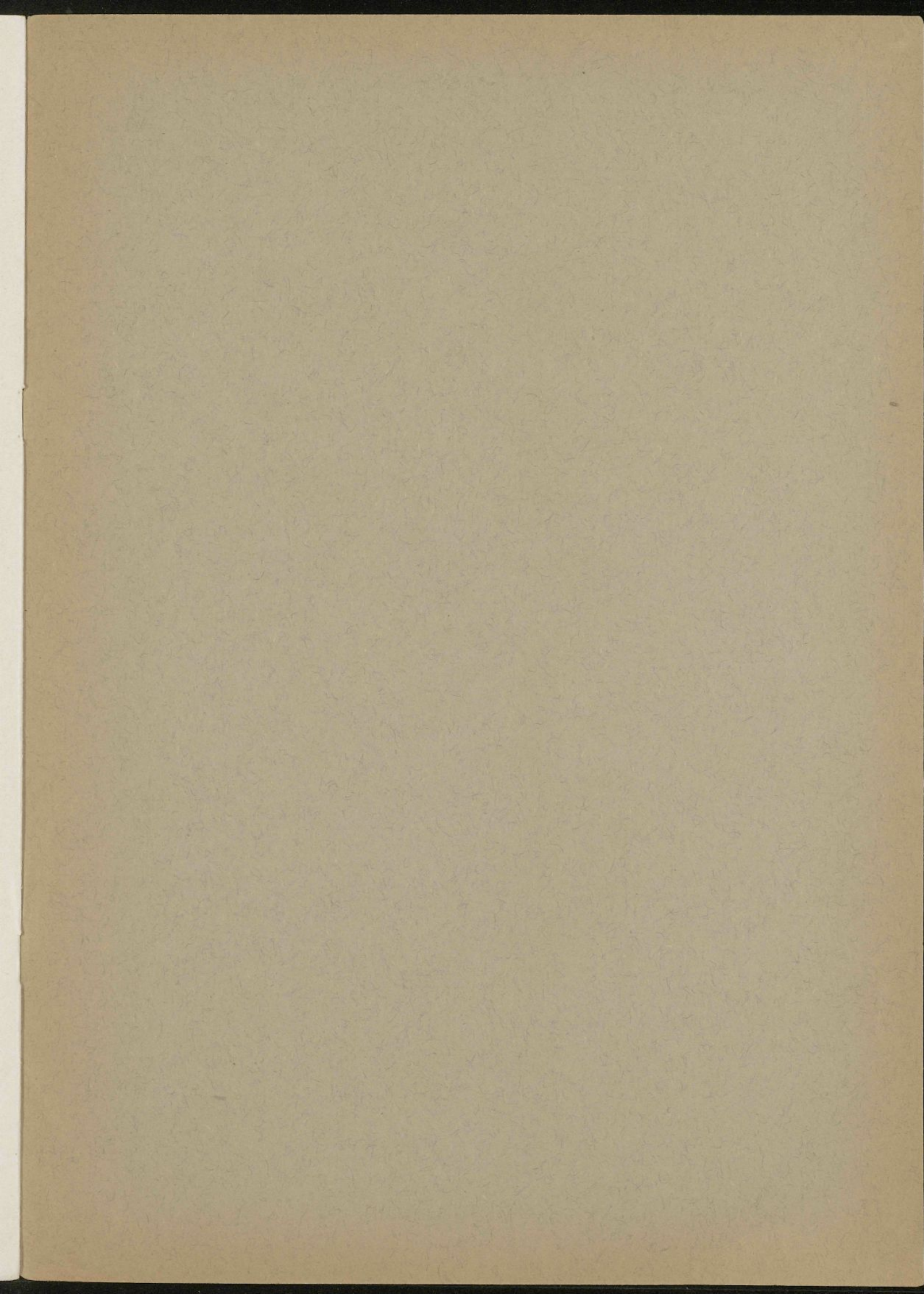
De heer **Ir Bellingwout** meent, indien het op practische gronden niet mogelijk blijkt een Directeur in den rang van opzichter behoorlijk te bezoldigen naar gelang van de aan hem gestelde eischen, het met den heer *Ir Thijssse* eens te kunnen zijn, dat alsdan de rang van opzichter als Directeur ware te supprimeeren.

De heer **Soetijo**, afgevaardigde van het Regentschap Poerwakarta uit de suggestie om de Regentschappen aan te wijzen, waarbij met een Directeur in den rang van Hoofdopzichter kan worden volstaan, en dengene, waarvoor een functionaris in den rang van Architect vereischt dient te worden.

De **Voorzitter** wil deze suggestie gaarne doorgeven aan het bestuur van de Sociaal Technische Commissie.

In verband met het vergevorderde uur sluit de voorzitter met een woord van dank aan alle aanwezigen en meer speciaal aan praeadviseur en hen die het woord voerden over het Congres-onderwerp, om half twaalf de vergadering der Sociaal Technische Sectie.

DE BOER

TEGAL